



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 7. de Nomine Sacramenti

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)



TOMI TERTII
 Controversiæ Primæ,
 DE
 SACRAMENTIS IN
 GENERE,
 LIBRI PRIMI
 CAPVT SEPTIMVM
 DE

De nomine Sacramenti.



Ita cuius explanationem *Chemnitius* noster contra Bellarminum quoad auctoritatem Augustini vindicandus est. Postquam enim Bellarminus varia pro huius nominis usu Ecclesiastico è Patrum Scriptis laudasset testimonia, in specie ad aliqua Augustini loca provocans, id etiam inde colligi scripsit, *Chemnitium falsa & pugnancia de hoc nomine locutum esse*, verbis nimirum sequentibus: *Augustinus ferme primus cepit vocabulum Sacramenti in hac quidem materia extendere, & latius usurpare, quam Antiquitas fecerat.* Epistolâ enim quintâ ad Marcellinum de Signis loquens, inquit: *Quæ cum ad res Divinas pertinent, Sacramenta adpellantur.* Ut igitur Augustino aliquid sit Sacramentum, satis est, si rei alicujus Divinæ vel Sacræ sit signum. *Subjungit Bellarminus:* At falsum esse, primum fuisse Augustinum, qui extenderit hoc nomen ad alia sacra signa, quam ad Baptismum & Eucharistiam, patet ex omnibus Scripturis citatis, & ex *Tertulliano*, *Cypriano* ac *Lactantio*, locis notatis, & præterea ex ipso etiam *Chemnitio*, qui paulò ante sic ait: *Conjunctio viri & uxoris in Conjugio est Sacramentum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, Ephes. 5.* Et infra: *Omnes figuras & allegorias, significantes aliquid, Patres vocant Sacramenta.* *Tertullianus* lib. 5. contra Marc. vocat, *Sacramenta figurarum, & allegorias Sacramentorum*, ubi de duobus Abrahamæ filii loquitur. Et adversus Judæos vocat *Sacramentum ligni*, disputans de securi Prophetæ Elisæi, & de ligno Adæ. *Addit iterum Bellarminus,* Hæc ille, qui viderit, quam benè cohæreat, Augustinum illius rei authorem facere, quæ apud *Tertullianum*, aliosque Patres vetustos, & apud ipsum Apostolum Paulum inveniatur. *Verum* neque falsa, neque pugnancia aut malè inter se cohærentia *Chemnitium* de Augustino scripsisse, sed Bellarminum potius *Chemnitii* mentem & tractandi methodum nequiter invertisse, diversa nimirum impertinenter conjungendo, & conjungenda separando vel distinguendo, ex ipsis *Chemnitii* verbis erit manifestum. Quæ enim posteriori loco Bellarminus ex eo citavit, de usu vocis Sacramenti Ecclesiastico in genere agunt; quæ autem priori, cum huius vocabuli sensum exhibent, quo ab Augustino in specie ad eas res fuit translaturum, quæ ad Sacramenta propiùs accedunt, *Chemnitio* multis ex Augustino testimoniis ostendente, longè plura fore, quam septem Sacramenta, si juxta vocis usum Augustino familiarem numerus esset ineundus. Hoc si observetur, facile licebit videre, Augustinum à *Chemnitio* non male illius significati authorem dici, quod eo in sensu neque apud alios Patres vetustos, neque apud Apostolum Paulum inveniatur. Sed juvat ipsum audire *Chemnitium*, qui prolissimè Augustini mentem in huius vocabuli

cabuli usu exposuit, ita de eo scribens: *Augustinus primus ferme cepit vocabulum Sacramenti in hac quidem materia extendere & latius usurpare, quam Antiquitas fecerat.* De Signis enim loquens, inquit: *Quæ cum ad res Divinas pertinent, Sacramenta adpellantur.* Et alibi: *Sacramentum sacrum est signum.* Et iterum alibi externum Sacramentorum usum describens ait: *In nullum nomen Religionis, seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium consortio colligentur.* Ut igitur Augustino aliquid sit Sacramentum, satis est, si rei alicujus Divinæ vel sacræ sit signum; præsertim si in publicis Ecclesiæ conventibus, certis ritibus externis usurpetur, sive mandatum habeat à Christo in Novo, sive ex Veteri Testamento sit desumptum, ut Chrisma, vel à Viris Ecclesiasticis excogitatum, ut signatio Crucis. Nec refert Augustino, sive Gratia per illud signum detur, sive tantum significetur, ut in Matrimonio; item, sive sit Gratia reconciliationis, sive aliud aliquod donum Spiritus, ut in ordinatione. Hoc modo & hac ratione Augustinus aliis & pluribus etiam rebus tribuit adpellationem Sacramenti, quàm Antiquitas ante ipsum fecerat. Ita in ordinatione manere ordinationis Sacramentum dicit; & rationem adpellationis addit, alibi, de Baptismo & ordinatione loquens: *Vtrumque est Sacramentum, & quâdam consecratione homini datur illud, cum baptizatur; istud, cum ordinatur.* Et iterum alibi dicit, *Vnicuique in genere visibilium signaculorum Sacro sanctum esse.* Et mox, quasi rationem reddens, addit, *visibile illud sanctum Sacramentum discernendum esse ab invisibili unctio Charitatis.* Ita etiam Matrimonium adpellat Sacramentum, & rationem explicat, scribens: *Sicut Sacramentum pluralium Vocorum illius temporis significavit multitudinem Deo subjectam in gentibus terrenis omnibus; sic Sacramentum Nuptiarum singularum nostri temporis significat, unitatem omnium nostrum subjectam Deo futuram in una celesti Civitate.* Hæc verò ratione propter significationem rei sacræ Augustinus plura numerat Sacramenta, quàm illa septem, pro quibus Pontificii dicant. Nam catechumenus ante Baptismum secundum quendam modum suum per signum Christi sanctificari dicit, sicut & Dionysius baptizandis Signum Crucis tribuit. Illud verò signum Crucis Augustinus inter Sacramenta numerat, alibi etiam scribens: *Multa Sacramenta aliter atque aliter accipimus; quædam ore accipimus, quædam per totum corpus, Crucem verò portamus in fronte.* Rationem verò, quare Sacramentum adpellatur, mox explicat, *Quia in fronte erubescimus, ipsam quodammodo ignominiam, & quam Pagani derident, in loco pudoris nostri constituit, ne de Cruce erubescamus.* Item, *Cruce illa signum est humilitatis, unde sanatur tumor anime.* Et iterum alibi: *In hac Cruce figura continetur Sacramentum.* Et explicat, quod in latitudine intelligatur dilectio proximi &c. Addit etiam, *Hoc Sacramento crucis sanctus Propheta Elisæus Sunamitidis filium, os ori, manus suas manibus ejus adplicans, orando suscitavit. Ejusdem virtute Sacramenti Moses in deserto bis petram virgâ percussit.* Videt Lector, quàm latè Augustinus utatur vocabulo Sacramenti. Nam & omnes ritus, qui præter baptismationem in actu Baptismi tunc temporis adhibebantur, vocat Sacramenta, scribens: *In Sacramentis, & in catechizando, & in exorcizando, prius adhibetur Ignis.* Et mox rationem addit: *Transiens per Ignem & Aquam educeris in refrigerium; quarum enim rerum signa sunt in Sacramentis, ipse res sunt in illa perfectione vitæ æternæ.* Manifestissimus verò est sequens locus: *Quod catechumeni accipiunt, quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen & sanctius, quàm cibi, quibus alimur, quoniam est Sacramentum.* Intelligit autem *exorcizari*, hoc est, panem benedictum, quem vocant, Sanctæ Communionis vicarium, & illum expressè dicit esse Sacramentum, sed addit, *novitas, sicut Eucharistia, Sacramentum est.* Et hoc bene observet Lector. Alibi etiam omnia, quæ in Catechumenis ante Baptismum aguntur, vocat Sacramenta, & enumerat *Exorcismos, Orationes, Cantica, insufflationes, cilicium, inclinationem cervicium, humilitatem pedum &c.* Ita alibi iterum disputans de Baptismo, hoc est, de Sacramento Fidei & corporis Christi, exempla addit de die Dominico & die Paschæ, de quibus dicitur, *Hodie Dominus resurrexit, & explicat: Hos ipsos dies secundum illorum, quibus hæc sunt gesta, similitudinem nuncupamus, ut dicatur illo die fieri propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, sed jam olim est factum.* Post aliqua ex Bernhardo addit *Chemitius*: Hæc recitavi, ut ostenderem, quale sit fundamentum, cui septenarius Sacramentorum numerus superstruitur, quod scilicet Augustinus, & alii quidam, pluribus rebus seu ritibus adpellationem Sacramenti tribuant, quàm Baptismo & Cæna Dominica. Ostendimus enim, numerum Sacramentorum hoc modo longè ultra Septenarium pro-

progressurum, cum pluribus rebus seu titibus adpellationem Sacramenti tribuat Augustinus. Et diligenter est observandum, quod Augustinus, licet in usurpatione vocabuli hujus aliquantò sit liberalior, & quam plurimis accommodet rebus, quàm Veteres ante ipsum fecerant; ut tamen ostendat, reliqua ratione alià dici Sacramenta, quàm sicut Baptismus & Eucharistia, plerumque explicat, quâ ratione dicantur Sacramenta, sicut in adductis ostendimus Exemplis. Ita quando signum Crucis vocat Sacramentum, illustri differentiâ illud distinguit à sanctificatione, quæ fit in Baptismo. Et dignum est observatione, Augustinum ita numerare plura Sacramenta, ut tamen primo, illustri, præcipuo, peculiari & distincto loco ponat Baptismum & Eucharistiam, ut quando de Sacramentis Novi Testamenti loquitur: *Pauca pro multis, eaq; factu facilima, & intellectu augustissima, & observatione castissima, ipse Dominus & Apostolica tradidit Disciplina, sicut est Baptismi Sacramentum, & celebratio Corporis & Sanguinis Domini.* Et alibi: *Dominus noster Iesus Christus in Evangelio Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis societatem novi populi colligavit, sicut est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, & Communicatio Corporis & Sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur.* Hæc omnia ex Augustino solitâ & solerti diligentia collegit Chemnitius ad nominis Sacramenti ambiguitatem ostendendam, quæ falsitatis arguere, nescio, an quis post Bellarminum sit ausurus. Sed neque pugnantia sunt cum iis, quæ in antecedentibus scripsit, & ex Paulo, aliisque Ecclesiæ Doctoribus, de generali hujus vocabuli usu monuit: *Conjunctio viri & uxoris in Conjugio est Sacramentum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, Eph. 5. Huic etiam est ad sine, quod de significatione parabolarum Christus inquit, Vobis datum est, nosse Mysteria Regni Cælorum, reliquis autem in Parabolis.* Hæc significatio propius quidem aliquantò ad propositam accedit questionem; sed hoc modo multo plura numeranda erunt Sacramenta, quàm septem. Omnes enim figuræ & allegorias, aliquid significantes, Sacramenta Patres vocant. Ita Tertullianus, vocat Sacramenta figurarum & allegorias Sacramentorum, ubi de duobus Abrahe filiis loquitur; & disputans de securi Prophecie Elisei & de ligno Ade vocat Sacramentum ligni. Ita Augustinus texens Allegorias vocat Sacramentum panis, Sacramentum piscium, sacramentum numeri &c. Nostra autem est questio, quo modo & quâ ratione vocabulum Sacramenti ad signa Gratiæ Novi Testamenti, qualiæ Baptismus & Cena Domini sunt, extra omnem controversiam, translatum sit & accommodatum. Nulla in his verbis repugnantia vel ex opposito contrarietas, modò diversitatis ratio circa hujus vocabuli usum modo non uno ab Augustino & antecedentibus Ecclesiæ Doctoribus attenda, & à Chemnitio ostensa ritè observetur, adque statum Controversiæ ex debito adplicetur.

lib. III.
de Doctr.
Christ.
cap. 9.
Epist. 118.
ad Jan.

CAPVT DECIMVM ET TERTIVM,

DE

Definitione Sacramenti ex Augustino.

Chemnitius hic iterum vindicari debet à Bellarmini injuriâ, quâ ipsum adfecit, adculans, quod omnes à se laudatas Sacramenti definitiones, interque eas etiam Augustini, reprehenderit. Ad quod ante, quàm respondeatur, notari debet, Augustinum nullibi Sacramentum in eâ significatione, quâ hodiè sumitur, definivisse, sed ad quem modum vocabulo Sacramenti secundum ea, quæ à Chemnitio diligenter collecta sunt, significatione latissimâ usus est, ita etiam de Sacramenti definitione, quam non uno in loco exhibet, statui debet. Agnovit id ipse Bellarminus, dum definitionem Sacramenti, quod sit *signum Rei Sacre*, quam colligi dicit ex Augustino, scribente, *Sacrificium visibile invisibilis Sacrificii Sacramentum*, id est, *Sacrum signum est*, & quam apud Theologos communem esse dicit, inter imperfectas recensuit, hæc additâ ratione, *quod multo plura sint rerum sacrarum aut invisibilis Gratiæ signa, quàm Sacramenta*, in strictiori nimirum & propriâ magis significatione, subjungens, quod, *qui primus Sacramentum esse dixerit Sacre Rei signum, non tam accurate rem ipsam definire, quàm nominis interpretationem explicare videatur voluisse; nec rectè illos facere, qui pro hæc definitione defendendâ unum altercantur, præsertim cum ipse Augustinus de Sacramento loquatur tam amplâ significatione, ut etiam comprehendat Sacrificium.* Quorsum pertinet, quod de aliâ Sacramenti definitione non multum dissimili apud Gratianum extante, & Gregorio adscriptâ, quam verò Thomam Augustino adtribuere monet Bellarminus, ipse de suo addens, *nec hujus, nec*

lib. 70. de
Civ. Dei.
cap. 5.

Mm

illius